

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΙΑΝΟ ΧΩΡΙΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Γράφει ο
Μάνος Σαριδάκης

Μετά από πολλά χρόνια έρευνας και σε συνδυασμό με τις γνώσεις που μου έδωσε ο πρώτος μου δάσκαλος μοντέρνου πιάνου Θέμης Ρούσσο, προτείνω στους αρχάριους σπουδαστές μου μια μέθοδο αυτοσχεδιασμού στο πιάνο, ειδικά για ανθρώπους που δεν έχουν καθόλου μουσικές γνώσεις! Χωρίς καμία μουσική εκπαίδευση, μέσα από μια διδασκαλία πέντε-δέκα λεπτών, μπορούν όλοι/ες να αυτοσχεδιάζουν στο πιάνο, με μια μέθοδο που βασίζεται στη μηχανική και την γεωμετρία του οργάνου. Δεν θα γίνουν βέβαιοι πλούσιοι και διάσημοι - αν και ποτέ δεν ξέρεις... Θα έχουν όμως μια μοναδική ευκαιρία να ταξιδέψουν χωρίς κόπο στον κόσμο της μουσικής και να διαλογιστούν, καθαρίζοντας το μυαλό τους και απολαμβάνοντας την επίδραση των συχνοτήτων - μια συνεδρία μουσικοθεραπείας.

Γνωριμία με το κλαβιέ - οι Εκκλησιαστικοί τρόποι

Θα χρειαστεί να εξηγήσουμε την έννοια της οκτάβας από δώδεκα πλήκτρα (επτά άσπρα και πέντε μαύρα): χωρίς αυτήν την διάταξη, δεν θα ξέραμε που είναι η αρχή ή το τέλος. Καθώς οι δώδεκα νότες επαναλαμβάνονται ανά οκτάβα, πιθανόν ένας αρχάριος να πελαγώσει με τα 88 πλήκτρα. Μ' αυτόν τον τρόπο τα πράγματα γίνονται ξεκάθαρα και η εμποπτική εμπειρία συμβαδίζει με την ακουστική.

Ζητάμε από τον μαθητή να παρατηρήσει τα μαύρα πλήκτρα του πιάνου: υπάρχουν δύο ομάδες, από δύο και τρία μαύρα πλήκτρα εναλλάξ. Το πρώτο άσπρο πλήκτρο πριν τα δύο μαύρα (στα αριστερά τους) είναι η νότα Ντο. Αυτές οι δύο ομάδες επαναλαμβάνονται σε όλη την έκταση του πιάνου, οπότε του ζητάμε να εντοπίσει όλα τα ντο στο πιάνο, που συνολικά έχει 88 πλήκτρα.

Κάθε άσπρο πλήκτρο αποτελεί διαφορετικό σημείο εκκίνησης και κέντρο για έναν «τρόπο» (δρόμο, κλίμακα, σκάλα, μακάμ - είναι πρακτικά το ίδιο πράγμα). Οι τρόποι για την μουσική είναι ότι και τα χρώματα για την ζωγραφική: το κάθε ένα έχει δικό του χαρακτήρα και επιδρά διαφορετικά στην ψυχολογία μας. Η ιδέα των μουσικών τρόπων είναι το θεμέλιο του αρμονικού συστήματος των αρχαίων Ελλήνων, που το οργάνωσαν με βάση τις θεωρίες των Πυθαγορείων φιλοσόφων και μαθηματικών. Οι τρόποι αποτέλεσαν τη βάση του Δυτικού μουσικού συστήματος, όπως διαμορφώθηκε στην διάρκεια του Μεσαίωνα, καταρχήν από την Εκκλησία (που μπέρδεψε τις αρχαίες ονομασίες). Έτσι σήμερα, αναφερόμαστε στους τρόπους αυτούς ως «εκκλησιαστικούς» - παρά την αρχαιοελληνική καταγωγή και ονομασία τους. Με βάση το ισοσυγκερασμένο κούρδισμα (που δεν θα μας απασχολήσει εδώ), αυτοί οι τρόποι είναι οι εξής:

ΝΤΟ	ΙΩΝΙΚΟΣ (η φυσική μείζων κλίμακα)
ΡΕ	ΔΩΡΙΚΟΣ
ΜΙ	ΦΡΥΓΙΚΟΣ
ΦΑ	ΛΥΔΙΚΟΣ
ΣΟΛ	ΜΙΞΟΛΥΔΙΚΟΣ
ΛΑ	ΑΙΟΛΙΚΟΣ (η φυσική ελάσσων κλίμακα)
ΣΙ	ΛΟΚΡΙΚΟΣ

Η ιδέα του ισοκράτη

The diagram illustrates the chromatic scale from C¹ to C³ on a treble clef staff. Intervals are labeled as WT (Whole Tone) or HT (Half Tone). Modes are identified by their starting notes: Ionian (C), Dorian (D), Phrygian (E), Lydian (F), Mixolydian (G), Aeolian (A), and Locrian (B). A legend below the staff defines the functional roles of these modes:

Ionian (C)	Tonic (major)
Dorian	Subdominant (parallel minor)
Phrygian	Dominant (parallel minor)
Lydian	Subdominant
Mixolydian	Dominant
Aeolian (Am)	Tonic (parallel minor)
Locrian	

Το αριστερό μας χέρι καθορίζει το τονικό κέντρο του τρόπου που θα παίξουμε - τον δρόμο που θα ακολουθήσουμε στο μουσικό μας ταξίδι! Την νότα που παίζει την ονομάζουμε «ισοκράτημα»: στηρίζει αρμονικά τις μελωδίες του δεξιού χεριού. Ζητάμε λοιπόν από τους σπουδαστές

- να παίξουν την νότα Ντο, δύο οκτάβες κάτω (αριστερά) από το μεσαίο Ντο, ενώ ταυτόχρονα
- να κρατούν πατημένο το δεξί πεντάλ με το δεξί πόδι (τους ζητώ να φανταστούν ότι «καρφώνουν» το πόδι τους κάτω με ένα καρφί) και
- με το δεξί χέρι να παίζουν όποια άσπρα πλήκτρα θέλουν.

Μ' αυτές τις τρεις κινήσεις κάνουμε τον πρώτο μας αυτοσχεδιασμό στο πιάνο! Τώρα ο σπουδαστής μπορεί να αλλάζει την νότα του αριστερού χεριού (αφήνοντας και ξαναπατώντας το πεντάλ), παρατηρώντας την αλλαγή του μουσικού χρώματος και της διάθεσης, ακόμα κι αν επιμένει στις ίδιες νότες με το δεξί.

Αν η ρυθμική αντίληψη ή γνώση του μαθητή είναι ανεπαρκής, μπορούμε να βελτιώσουμε το αποτέλεσμα (έτσι κι αλλιώς πρόκειται για πρωτόλειο), παρουσιάζοντας τον αυτοσχεδιασμό σαν έναν διάλογο:

συνήθως με άλλους ανθρώπους (κοινό ή/και μουσικούς), τώρα με τον εαυτό μας - ανάμεσα σε δεξί και αριστερό χέρι: ερώτηση - απάντηση. Αυτή είναι η βάση και της θρησκευτικής φωνητικής μουσικής. Αν πάτε σε μια εκκλησία, θα ακούσετε τους αριστερούς ψάλτες να κρατούν την μπάσα φωνή (το ισοκράτημα) και τους δεξιούς να ψάλλουν μελωδικά.

Αυτοσχεδιασμός = σύνθεση σε πραγματικό χρόνο

Αν ο σπουδαστής δεν μπορεί να διαχειριστεί την «υπερβολική ελευθερία» που του δίνεται για πρακτικούς ή ψυχολογικούς λόγους (αν πχ δεν μπορεί να συντονίσει χέρια και πόδια ή αν είναι εκπαιδευμένος σαν σολίστας κλασικής μουσικής και όχι σαν συνθέτης), μπορούμε να προτείνουμε κάποιους ιδέες ή κανόνες. Ιδέες, αν έχουμε να κάνουμε με ένα ελεύθερο πνεύμα, ή κανόνες, αν ο σπουδαστής αισθάνεται ασφάλεια λειτουργώντας εντός πλαισίου. Μην ξεχνάτε ότι η μέθοδος απευθύνεται σε σπουδαστές όλων των ηλικιών. Ενδιαφέρον είναι πως οι αριστερόχειρες φαίνεται να έχουν κάποιο πλεονέκτημα μ' αυτήν τη μέθοδο. Χωρίς δεύτερη σκέψη, δισταγμό ή προσπάθεια, με 3 κινήσεις αυτοσχεδιάζουν!

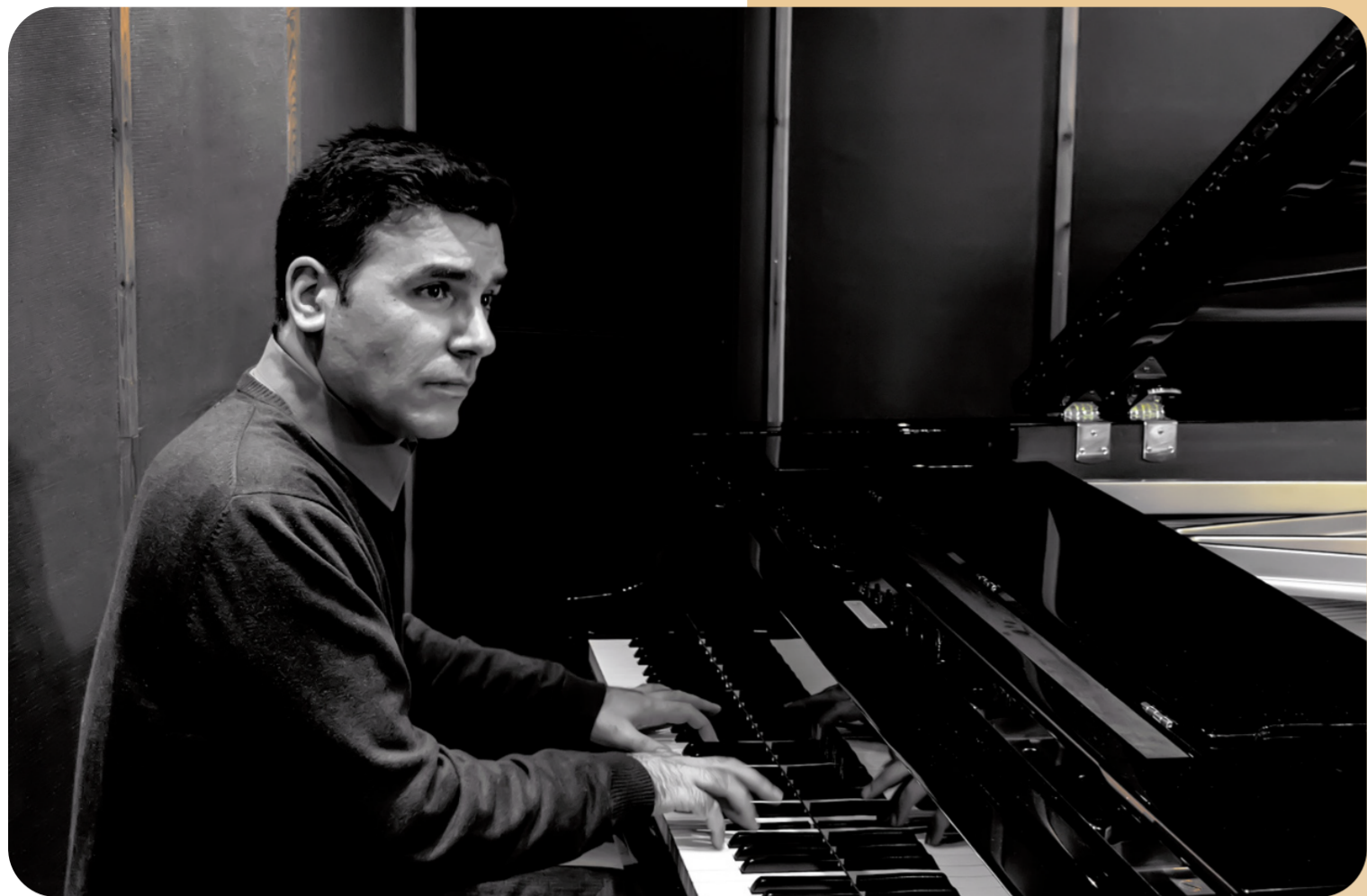
Η βασική ιδέα/κανόνας είναι να περιοριστεί ο σπουδαστής σε τρεις νότες με βηματική κίνηση (διπλανές). Οι τρεις αυτές νότες μας δίνουν έξι παραλλαγές. Μετά του ζητάμε να παρεμβάλει στην βηματική κίνηση παύσεις (εξίσου σημαντικές με τις νότες!) και στη συνέχεια μεγαλύτερες αποστάσεις μεταξύ των πλήκτρων (διαστήματα 3ης, 4ης κτλ). Συνεχίζουμε με τέσσερις, πέντε, έξι νότες κοκ. Όσον αφορά τον ρυθμό, μπορεί το αριστερό χέρι να κρατάει σταθερά τα τέταρτα με μονή νότα, οκτάβες ή και πέμπτες. Για τους σολίστες της κλασικής μουσικής θα είναι πιο εύκολο να κρατήσουν ένα σταθερό ρυθμικό μοτίβο, βασισμένοι στην εμπειρία και την γνώση τους. Αν το αριστερό μας χέρι παίξει άλλη νότα από το τονικό κέντρο που έχουμε ορίσει, αφήνουμε το πεντάλ, που ξαναπατάμε με την επιλεγμένη νότα. Το ίδιο ισχύει και για το δεξί μας χέρι, αν παίξουμε μαύρα πλήκτρα.

Αν οι πιο προχωρημένοι θέλουν να παίξουν πολυτονικά ή με συγχορδίες, θα πρέπει να μελετήσουν τη μουσική γλώσσα με την οποία θα επικοινωνήσουν. Μ' αυτήν την απλή μέθοδο μιας πρώτης προσέγγισης στον αυτοσχεδιασμό, δεν σχηματίζουμε μουσικά νοήματα, λέξεις ή προτάσεις - δεν είναι δηλαδή μια συγκροτημένη γλώσσα. Περιοριζόμαστε σ' αυτά που οι γλωσσολόγοι ονομάζουν «φωνήματα»: πρωτόγονες, απλές συλλαβές που δεν κρύβουν κάποιο συμβολισμό και απευθύνονται πρωτίστως στο συναίσθημα. Είναι η εξερεύνηση του μουσικού σύμπαντος με τηλεσκόπιο, όχι με διαστημόπλοιο.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ορισμένες περιπτώσεις και ανάλογα με τον ψυχισμό του σπουδαστή, απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις ψυχοεκπαίδευσης. Όμως η μέθοδος αυτή δίνει σε όλους ανεξαιρέτως την ευκαιρία να γευτούν την μαγεία της μουσικής, για έναν καλύτερο κόσμο χωρίς μετριότητα, διαφθορά, υλική εξάρτηση και πολιτική εξαπάτηση! [Στον σύνδεσμο αυτό](#) μπορείτε να παρακολουθήσετε ένα απόσπασμα από το σεμινάριο της μεθόδου, τον Ιανουάριο του 2017 στην αίθουσα συναυλιών του ωδείου Φίλιππος Νάκας.

Ο Μάνος Σαριδάκης είναι συνθέτης και πιανίστας. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1977. Σε ηλικία δέκα ετών ξεκίνησε μαθήματα μοντέρνου πιάνου με τον Θέμη Ρούσσο και στα δεκαπέντε του ξεκινά να συνεργάζεται με καλλιτέχνες της ελληνικής τζαζ σκηνής όπως τον Δημήτρη Βασιλάκη, τον Τάκη Μπαρμπέρη, τους Mode Plagal, και ηχογραφεί μαζί τους συνολικά 7 άλμπουμ.

Το 2001 εγκαθίσταται στην Νέα Υόρκη όπου και εμφανίζεται στο Birdland και Blue Note με μουσικούς όπως οι David Liebman (sax), Mark Johnson (bass), Ralph Peterson (drums), Ron McClure (bass) κ.ά. Το 2006 εκπροσωπεί την Ελλάδα στο «Thelonious Monk international jazz piano competition» και κατατάσσεται στους 25 καλύτερους τζαζ πιανίστες κάτω των τριάντα ετών.

Έχει κυκλοφορήσει δύο προσωπικά άλμπουμ: “The Greek Real Book Vol. 1” 2018 και το “Alone in New York” 2025. Από το 2010 διδάσκει στο Ωδείο Φίλιππος Νάκας και εμφανίζεται με το τρίο του.